

Бојан Савић Остојић

НЕВИДЉИВИ СЛУШАЛАЦ

Како прија бити ван разговора, а одмах поред слушаћи, а не бити „циљна група”, пустићи да се надвикују, не морати једном уидаћи у реч, не морати саслушаваћи реда ради... Ко уђе у разговор понаша се као омађијан, довољно је да му се баци изговор за реч да се поштину промени. Од једном се осећа прозваним, нешто му је задатио, постојаје крути, има осећање мисије, компетиентности. Могућности да учествује у разговору на њега делује као дрога. Сав спољни свет нестаје, свест се сужава и усмерава на саговорника или саговорнике. Разговор је психоза; у њему осећам примесе усиљене друштвене игре, посебно између „старих знанаца”; зашто и може дословно да се понови међу истим прошагонистима и да у том понављању не буде никаквих проблема. Често док слушам, помишљам као да се води за друге, и води се, јер се води „ради реда”, људи се понашају као озвучени, разговор постојаје шоу, перформанс; и што су га учесници свеснији, то боље, али најважнији лик је невидљиви слушалац (не прислушкивач!).

ЗАШТО НЕМА МЕСТА У ПАРКУ?

– Знам, одговара старица која ме је замолила да седне на моју клупу, знам али не смем да кажем.

Гледа у небо.

– То је пропаганда. Не умеју да зауставе хеликоптер.

Хеликоптер заиста витла високо изнад нас. У посети је неки амерички дипломата.

– Не смеш да управљаш нечим што не умеш да зауставиш – додаје поучно.

Гледајући у небо, старица наставља да мрмља, и управо у том тренутку, кад је постала неразговетна, запахнуо ме је њен просјачки смрад. Отпијем гутљај пива и наставим да читам Зошченка, у ствари ослушкујући старичино богорађење. Увидевши убрзо да је немогуће и да читам и да је слушам, спремам се да устанем а она изрецитије, изненађујуће разговетно, као по диктату:

– Има људи који не знају како се пали центрифуга.

РИБОЛОВАЧКА ПРИЧА

С леве стране дерњају се две већ припите девојке: „Момак за све!” С десне им се набацују старци. Ја седим у средини.

– Друзе! – упита ме она без наочара – шта то читаш?

– Да! – дода она с наочарама – хтела сам то одмах да те питам!

– Бернхарда – кажем не подижући поглед, а кад ме погледају упитно, објасним:

– Читам га сваког викенда кад хоћу да се насмејем.

То сам рекао много невештије него што препричавам.

– Ми пијемо... – и покаже ми оно што сам и сам могао да видим – ја вино, она ракију.

– Пазите да то не помешате! – упутим искусни савет.

– А ја баш то намеравам! – каже она без наочара, већ модрих усана и као змија заврти главом ка мени.

Не падам на изазов. Настављам да пиљим у *Моје награде* пошто већ, је ли, не могу да их читам.

Старци с другог краја кафане су љубоморни. Наручују песме које девојке пуштају са свог мобилног. Она се меша с музиком из кафане.

И једне и друге нервирам својом равнодушносту и тога сам свестан. Мој контакт са свима своди се на лупкање палцем уз „Девојку са чардаш ногама”.

Кад ми је досадило, а досадило је брзо, зовем рачун.

– Нећете да пијете с нама? – упита, наравно, ова с наочарама, одједном персирајући.

– Па ко ме је звао? Зовете ме сад кад сам позвао рачун?

– Па да, зовемо те сад!

Најгласнији деда кипти.

– Знам да је лепши! Али ипак...!

– Остани! Плаћа газда! – каже она с наочарима показујући на једног од маторих.

Излазим, а она без наочара викне:

– Уметник!

ДЕЧАЧИЋУ ЈЕ НАЛОЖЕНО ДА ЧЕКА

док путници не изађу из аутобуса.

Док чека, броји их, и оне који излазе и оне који чекају, кажипрстом им показујући на главе, као да су пилићи: „јен, два, три...”

Пре него што, касније, изађе из аутобуса (отац га хвата за руку и каже „Устај!”), дечак пољуби девојку на суседном седишту у образ.

Отац: „Он тако са свима!”

АРЛ

Питам келнера у гранд-хотелу „Pinus Nord” шта значи „Suerte!”, узвик исписан у њиховој карти пића.

Жељан да ми помогне, прво узме да разгледа запис као да га никад није видео.

Док га окреће у рукама, ја стидљиво износим претпоставку:

– Можда је то СОРТ? Судбина на провансалском?

На то келнер климне као да је једва дочекао, нагло се окрене и ивицом стола скоро исече бок.

НА ЂОШКУ КОД РУСКЕ АМБАСАДЕ

дечак се руга наоружаном чувару имитирајући његово круто држање и довикујући:

– Вотка! Вотка!

Онда почиње да глуми пијаницу.

Мајка га привлачи у наручје. Под погледом чувара, ограђује се гестом: „Шаљивџија!” али не суздржава смех.

Нико од присутних не суздржава смех. Сви су срећни што је макар неком, чак и накратко, дозвољено такво понашање.

Па чак и ја док прелазим улицу. Али не смем да се осврнем да видим како се та општа радост читава на чуваревом лицу.

РЕСТОРАН ПОРЕД ПАРКА

GEORGES BRASSENS У ПАРИЗУ

У књигу ми се, цептећи, уноси старачки нос.

– Шта то читате?

– Књигу о Роберту Валзеру...

– Доста добра књижевност!

– Тражио сам је свуда – отворим се – и тек *овде* (покажем на парк) успех да је нађем!

– И ја сам тако једанпут...

– Да? – суспрегнем исповест и начуљим уши, као да ме то занима више од свега – Шта?
– ... нашао Берлиозове партитуре...
– Овде? – покажем опет на парк.
– Да! Довиђења, до следеће прилике!
У парку, пет минута касније, опет сретнем декару. Погледа ме као да ме никад није видео.

ПРИЛАЗИМ ШАНКУ ДА ПЛАТИМ КАФУ.

Поред попијене чашице ракије видим две књи-ге: Попу и Гинзберга. Питам шанкера:
– Ко чита Гинзберга?
– Стодваеспет! – одговори шанкер из топа и настави да бриска шанк.

НА РАЗРУШЕНОЈ ЗГРАДИ ПОРЕД ПРУГЕ

пише „хигијена”.

У купеу уследи размена опсервација.
– Хијена ми је најодвратнија животиња.
– Знаш да је она опаснија од вука?
– Напада често као медвед.

„НЕМОЈ САДА, СИПАМ СОК!”

– подвикнем промаји.

КУТЛАЧЕ?

– Сто динара!
– (Цинг!) А празна је!
– А напуни је!

МОГУ ДА ПОГЛЕДАМ КЊИГЕ КОЈЕ СТЕ ИЗДВОЈИЛИ?

- Изволите, изволите!
- Па овде само поезија!
- Да, углавном поезија!
- Јао, па јесте видели чије су књиге?
- Оћутим. А продавачица:
 - Да, Раше Попова...
- Зна шта продаје! Зато стотка!
- Јао, па јесте видели! Овде, на коверти, има и адреса и телефон...
 - ... и пензије у уторак, видео сам! Како сте дошли до њих? питам продавачицу.
 - Ми чистимо станове, подруме, шупе и односимо непотребне ствари. Скупљамо старо гвожђе, старе моторе...
 - Добро, добро. Је ли породица избацила ствари?
 - Није.
 - Него?
 - Нису избацили – поучно ће – него су звали нас („наааас“) да изнесемо.
- Гле нијансе!
 - Звали су нас – значајно рече – *одмах*.
- Старица која је гледала моје књиге шапне ми:
 - Хајде да узмемо заједно, можда нам спусти још.
- Узима један часопис.
 - Јао видите како је леп овај часопис, ПОВЕЉА. Хитне га у ваздух и прихвати.
 - Ала је дебео!
 - Госпођо – кажем – па часописи се први нађу на ђубрету.
 - Како то мислите?
 - Па код нас се часописи шаљу само књижевницима. Не можете их нигде купити. А и зашто бисте? Довољно је да будете књижевник па да вам затрпају стан часописима.
 - Јадни књижевници!
 - Видите овај број ПОЉА: Раша га није ни извадио из коверте.

– Па није стигао!

– Ма, верујте ми, није ни хтео. Чувао га је само зато што је забележио када деле пензије.

Скуписмо девет комада заједно. Газдарица је тврда.

– Не могу да спустим на педесет. – одбруси

– Две за 150! Две за 150!

И узео да броји књиге, пљуц у кажипрст, пар по пар.

– Шесто!

Пружи ми смрдљиву кесу.

У њој су се нашли сами Војвођани: Вреба-лов, Живор, Толнаи.

Купујем ипак и неотпаковани број *Поља*. Ни ја га нећу отпакивати. Убројаћу се тако у *јадне књижевнике*.

Старица је узела српски кувар.

„Поезија ју је залудела...” – чујем са Биљине тезге – и то би довољан шлагворт да се при-ближим и укључим у разговор.

Успут, тек да нешто радим с рукама, почех да пребирам по камарици *Речи и мисли*.

Жена се подбочила баш пред књигама и по-сле мог љубазног „Само мало”, наставила да држи слово:

– Нема, кад ти поезија уђе у главу – и тад се окрену, као да је за столом па мора да се загле-да у лице сваком госту понаособ, и погледа ме – стално си у облацима!

– А шта се десило? – гукнух.

– Ништа, била једна тако, сва на своју руку, писала поезију, и сад изгубила оба родитеља у шест месеци... И не зна куд ће...

Какав биографски сажетак! „О кобним по-следицама *поезије*!”

– Ја сам то стално говорила – настави под-бочена жена – сви који пишу и читају поезију су помало чвркнути.

– Потпуно се слажем – рекох – на шта се она саучеснички насмеја. Упитах реторички:

– Ма ко још данас пише поезију!

– Ја то знам најбоље: тога се човек реши са пубертетом – климну Биља за тезгом, арбитар-

ски благонаклоно – и ја сам писала песме са двадесет година, кад нисам знала где ми је глава...

Обе жене су се сад обраћале мени.

– Али онда дођу брак, муж, мужевљеви родитељи, деца, љубавник... стварност... Дочекаш се на ноге и нема више поезије...

То је, дакле, поезија. Мораћу ово да цитирам кад ми неки новинар затражи кратку дефиницију.

– А где је боље, Биљо? – одједном се усудих да упитам. – Је ли боље на ногама или у облацима?

Биља се ишчврљи, погледа ме кроз полуосмех, као да хоће да каже да такво питање она себи више одавно не поставља.

Заиста: какав глупав, анахрон, трагикомичан приказ који је заслужио сваки подсмех: песник који је прешишао петнаест година!

*

Тренутак раније, на другој тезги, у хрпици танких књига најћем и на *Јеретиички датив*. Ту књигу поезије сам објавио у оцвалом добу. Лежала је на врху камаре у пакету с књигама Ранка Павловића и Надије Реброње које су се појавиле у истом колу. Цело коло је било благо заговнано.

Отворим брже-боље да потражим посвету: авај, прва страница празна! Мора да их је неко дрпио с Повељиног штанда на Сајму. Или неко од оних стараца у баканцама који после промоције моле за бесплатни примерак.

– Колико су?

Продавачица је одједном престала да гледа кроз мене.

– Сто.

Дај боже, помислих, да је неко на продаји моје интелектуалне својине зарадио и двадесет динара када ја нисам!

Климнух и захвалих се: знам да ћу сутра, ако ме буде ухватило пијачно лудило, измувати све три за сто. Овакав сусрет са својом књигом си-

гурно нисам замишљао кад сам први пут отишао на Земунски бувљак. Сад кад сам заиста набасао на њу, само сам рекао „пих, стотка!”

Јесам ли постао превише отуђен – површан – или, не дај боже, *професионалац*?

*

– Хајде да у то име – рекох Биљи и колегињици – узмем једну непоетску лектуру.

Преврнух камару трећи пут и извукох Буњиновог *Господина из Сан Франциска*.

Дочекаше ме осмеси уважавања. Кад пружих педесетицу, само што ме не пресретоше овације.

Осетих се... нелагодно као човек на својим ногама.

ЗДРАВО, ДРУЖЕ БОЈАНЕ, ШТА ИМА?

– Здраво! Ко је то?

– Аааа... Ово ти нећу опростити...

– Чекај... Иване, ти си?

– Оооо... Ако ће ти помоћи, и моје име се завршава са *н*.

– Стани, стани... Јапанац? Драгане, ти си? Ниси ваљда...

С друге стране жице смех који не значи ни да ни не.

– Немаш мој број... Не могу да верујем да ме не препознајеш... Како не препознајеш ту супериорност у гласу?

Мора да је Јапанац. Тако исто је херој наших средњошколских дана зезао човека телефоном говорећи му „Столе воле!”. Цео дом је касету знао напамет.

– Супериорност? – кажем и не знајући шта ћу, праснем у смех, очекујући да Јапанац грокне у знак препознавања. Али он каже:

– Ево, ако ће ти помоћи, управо једем ђеврек. Мада не знам зашто би то требало да ти помогне...

Одједном сам због нечега сигуран да је Јапанац обожавао да једе ђеврек. Мада, више сам га памтио по АС/ДС и клавијатурама.

– И стварно не знаш ко је? – пита глас из телефона.

Није ни Јапанац? Предајем се, ћутке.

– Овде Дејан Алексић.

– Чекај да чујеш! – журим да му кажем прибирајући се. – Прво сам помислио да си Иван Исаиловић, са Факултета за медије и комуникације. А онда: да си Јапанац, мој другар из средњошколског дома. Имате идентичан глас. Исто се и смејете!

– Значи – каже Дејан – све добри људи?

– Ваљда – кажем. – И шта има?

Од мене одјекује цео аутобус.